

SHAXSLARDA QARAMLIK SHAKLLANISHINING PSIXOLOGIK BOSQICHLARI

Salimova Soxiba Nu'monovna
Rishton tumani MMTBga qarashli
4-maktab amaliyotchi psixologi

ANNOTATSIYA

Zamonaviy psixologiyaning keng tarqalgan muammolaridan biri - shaxsning moslashuv salohiyatidir. Bu masala turli nuqtai nazarlardan va vaziyatlarda o'rganiladi. Ko'pincha bu tushunchaning dastlabki qo'llanilishi shaxsning kasbiy shakllanishi, ekstremal sharoitlarda moslashuvi, madaniyatlararo moslashuv jarayoni, turli hayotiy vaziyatlarda shaxsning o'zini tutishi, iqtidorli bolalardagi moslashuv salohiyatining tuzilishi, o'quvchilar va talabalarda o'quv jarayonida moslashuv salohiyatini rivojlantirish kabi masalalar bilan bog'liq. Afsuski, kimyoviy qaramlikka chalingan bemorlarning shaxsiy moslashuv salohiyati ruhiy salomatlik mutaxassislari orasida yetarlicha tizimli va chuqur muhokama qilinmaydi. Psixoaktiv moddalarga qaramlikka chalingan bemorlarning shaxsiy moslashuv salohiyatini aniqlash usullari xilma-xildir. Quyida ularning ayrimlarini keltirib o'tamiz.

Kalit so'zlar: kimyoviy qaramlik, psixoaktiv, addiktiv, psixoaktiv moddalar, qaramlik

KIRISH

O.B.Polyak opioid giyohvandlikda kasallikka munosabat tuzilmasidagi kasallikni tanqidiy baholash va davolanish motivatsiyasini o'rganib, empatiya qobiliyati, aybdorlik hissi, o'zini va atrofdagilarni tanqidiy baholash qobiliyati, ijtimoiy me'yorlarni nisbatan qabul qilish, o'z his-tuyg'ulari va xatti-harakatlarini boshqarishga intilish, yutuqlarga erishishga intilish kabi xususiyatlar opioidlarga qaram bo'lgan bemorlarda o'zgarishlarga tayyorlikning asosiy ko'rsatkichlari ekanligini aniqladi.

G.I. Grigoryevning ta'kidlashicha, remissiya muddatini uzaytiruvchi omillarga shaxsiy salomatlik haqida qayg'urish darajasi, davolanishdan oldin giyohvand moddadan mustaqil ravishda voz kechish darajasi, bevosita davolanishdan oldin giyohvand moddadan voz kechish muddati va boshqalar kiradi. G.Yu.Neverova bemorlarning shaxsiy moslashuv salohiyatiga moslashuvchanlikni rivojlantirish, anozognoziyani bartaraf etish, adekvat o'zini o'zi baholash, mas'uliyat hissini shakllantirish, irratsional munosabatlarni o'zgartirish, psixologik himoya mexanizmlarini tuzatish, ijtimoiy moslashuvni yaxshilash, xulq-atvorning me'yoriy

shakllarini shakllantirish, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish, tajovuzkorlikni kamaytirishni kiritadi.

A.V. Yarovinska alkogolizm bilan og'riqan bemorlarda kasallikka bo'lgan munosabatni o'rganib, kasallikka adekvat munosabatni shakllantirish va anozognoziyani yengishda yetakchi omil internallik ekanligini aniqladi. M.V. Burdin alkogolga qaramlikning kognitiv-xulq-atvor psixoterapiyasi samaradorligining prediktorlarini o'rganib, assertiv xulq-atvor, hushyor hayotning ijobiy tajribasi, stressni boshqarish strategiyalarini rivojlantirish, refleksiya, rejalashtirish ko'nikmalari va moslashuv salohiyatini aniqladi. K.S. Sharigina psixoaktiv moddalarga qaram bo'lgan shaxslarni reabilitatsiya qilishda remissiyaning psixologik prediktorlarini o'rganib chiqdi va psixoaktiv moddalardan voz kechish bilan bog'liq ichki motivatsiyaning mavjudligi, shuningdek, tiklanish maqsadlari; reabilitatsiyaga remissiyaga kirish uchun zarur shart sifatida munosabatda bo'lish, statsionar reabilitatsiyadan keyin davolanishni davom ettirishga tayyorlik; o'zidan qoniqmaslik; stressli vaziyatlarda faol xatti-harakatlar va yangi tajribaga ochiqlik adaptatsion salohiyat ekanligini aniqladi.

Giyohvandlarni reabilitatsiya qilishda yashirin motivatsiyani o'rganish natijasida S.A. Protsenko erkaklar va ayollarda shaxsning resurs tizimini ifodalovchi narkologik reabilitatsiya markaziga murojaat qilishning tez-tez anglanmagan motivlari:

"muvaffaqiyatga erishish," "sog'liq," "mening otam," "manfaat," "mening kelajagim" ekanligini aniqladi. Ya.V.Kolpakov alkogolga qaram bo'lgan ayollarda davolanishga bo'lgan motivatsiyaning tuzilishi va darajasini o'rganib chiqdi va davolanishga ijobiy munosabatlar o'z-o'zini tartibga solish, mustaqillik, hayotning mazmunliligi, "Fobik komponent" va "Istiqbolni tashvishli baholash" komponentlari bilan ifodalangan yuqori shaxsiy tashvish va vaziyatli tashvish bilan bog'liq, kasallikni yuqori darajada tan olish tendensiyasi bilan o'rtacha ifodalangan, o'z-o'zini samaradorligini oshirish bilan umumiy o'z-o'zini samaradorlik darajasining pasayishi - yaqin kelajakda spirtli ichimliklarni iste'mol qilishdan voz kechish, "Ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni izlash,"

"Ijobiy qayta baholash," "O'z-o'zini nazorat qilish" kasallikni boshqarish strategiyalaridan foydalanish ustunlik qiladi, "Mas'uliyatni qabul qilish" kasallikni boshqarish strategiyasi ifodalanmagan, davolanish maqsadiga erishishda qat'iyatlilik ortadi, degan xulosaga keldi. Y.E. Dekalo opiy giyohvandligi bo'lgan bemorlarni davolashga tayyorlik darajalarini o'rganib, opiy giyohvandligi bo'lgan bemorlarni davolashga tayyorlik murakkab uch darajali tuzilishga ega ekanligini aniqladi. Me'yoriy daraja - "tayyorlik" davolanishga ma'noli munosabat, maqsad va ehtiyojlarni anglash, ijobiy munosabatlar va turmush tarzini o'zgartirish istagi, davolanishga qarshilikning yo'qligi, ichki shaxsiy ziddiyat, patologik moyillikning pasayishi bilan tavsiflanadi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, kimyoviy qaramlik muammosini tadqiq etgan mualliflarning aksariyati shaxsiy (motivatsion, emotsional, kommunikativ), ijtimoiy (shaxslararo o'zaro ta'sir va o'zaro ta'sir) va kognitiv (kognitiv jarayonlar, moslashuvchanlik, dunyoqarash) darajadagi shaxsiy moslashuvchanlik salohiyatini ajratib ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Газијева Ф.Э. Краткий теоретический анализ работ адаптационного потенциала личности больных химической аддикцией в процессе реабилитации// "PSIXOLOGIYA" ILMIIY JURNAL, махсус сон, 2023. – стр 48-51.
2. Газијева Ф.Э., Газијева З.Э. Предикторы адаптационного потенциала личности у больных с химической зависимостью // "Buxoro psixologiya va xorijiy tillar instituti ilmiy axborotnomasi" ilmiy-amaliy jurnal, № 8, 2024. – стр 41-47.
3. INTERNET MATERIALLARI